

Π.3.2.1 *Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη*

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Ενεργοί μαθητές»

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΠΕΤΑΝΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάκια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ενεργοί μαθητές

Δημιουργός

Μιχάλης Καπετανής

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Ιούνιος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

5η Ενότητα: Ειρήνη-Πόλεμος

Β΄ μέρος: Β2 Αιτιολογικές προτάσεις

6η Ενότητα: Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών

Δ΄ μέρος: Δραστηριότητες παραγωγής λόγου

7η Ενότητα: Τέχνη: Μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές

Β΄ μέρος: Β1 Αποτελεσματικές προτάσεις

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

8-9 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας (με προβολικό ή διαδραστικό πίνακα), εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Απαιτείται ο εκπαιδευτικός να είναι εξοικειωμένος με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, τη χρήση διαδραστικού πίνακα, τη γνώση επεξεργαστή κειμένου (Word) και τέλος τη δημιουργία και διαχείριση ενός ιστολογίου.

Για τους μαθητές καλό θα ήταν να έχουν εργαστεί και στο παρελθόν ομαδοσυνεργατικά. Επίσης, θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τον επεξεργαστή κειμένου και να έχουν κάποιες γνώσεις σε σχέση με την ανάρτηση αρχείων σε ιστολόγιο ([Blogger](#), [Wordpress](#) κ.ά.).

Τέλος, όσον αφορά στην υλικοτεχνική υποδομή της σχολικής μονάδας, θα πρέπει να υπάρχει εργαστήριο πληροφορικής με σύνδεση στο διαδίκτυο, αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα ή υπολογιστή και βιντεοπροβολέα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός του σεναρίου είναι αρχικά να συζητήσουν και να προβληματιστούν οι μαθητές σε σχέση με τον εθελοντισμό και την ανάγκη που υπάρχει στις μέρες μας να προβληθούν και να ενισχυθούν πολλές εθελοντικές δράσεις. Θα πρέπει επίσης οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι αυτό που θα λειτουργήσει και έξω από τα όρια του μαθήματος ως ενημερωτικός διάυλος για διαφορετικές εθελοντικές ομάδες και δράσεις. Με τον τρόπο αυτό το σενάριο φιλοδοξεί να εμπνεύσει και στη συνέχεια

εμπλέξει τους μαθητές σε αντίστοιχες δράσεις και κατ' επέκταση να τους καταστήσει ενεργούς πολίτες (ερέθισμα → προβληματισμός → (αυτό)οργάνωση → δράση → αποτελέσματα). Παράλληλα, οι μαθητές προσεγγίζουν και ανακαλύπτουν τα όσα αφορούν στις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (αιτιολογικές και αποτελεσματικές) δουλεύοντας ομαδοσυνεργατικά.

Οι μαθητές, κατά την 1η φάση του σεναρίου, δημιουργούν ένα κοινό ιστολόγιο με θέμα τον εθελοντισμό, το οποίο εμπλουτίζουν με πηγές κατάλληλες ώστε να διαφαίνεται ο επικοινωνιακός του στόχος και η ομάδα στην οποία απευθύνεται (μαθητική κοινότητα), προκειμένου οι συμμαθητές τους να γνωρίσουν τρόπους δράσης στα ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συνάνθρωποί τους στον κοινωνικό τους περίγυρο. Στη συνέχεια, κατά τη 2η φάση, οι ομάδες αξιοποιώντας τις πηγές που εντόπισαν αποδομούν κείμενα που έχουν εντοπίσει και συνθέτουν δικές τους δευτερεύουσες προτάσεις που δηλώνουν το αίτιο και το αποτέλεσμα. Τέλος, προβαίνουν στην παραγωγή δικού τους γραπτού λόγου με θέμα τον «εθελοντισμό» και στον σχολιασμό τόσο του περιεχομένου όσο και της χρήσης δευτερευουσών αιτιολογικών και αποτελεσματικών προτάσεων πάνω στα κείμενα των συμμαθητών τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στο συγκεκριμένο σενάριο υιοθετούνται στοιχεία της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας, καθώς οι μαθητές συνεργάζονται σε ομάδες προκειμένου να επιτύχουν τους επιδιωκόμενους διδακτικούς στόχους. Επιπλέον, στο πλαίσιο της ομάδας γίνεται η αξιολόγησή τους. Για τη λειτουργία των ομάδων εφαρμόζεται μια παραλλαγή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, όπως αυτή προτείνεται από τον Ματσαγγούρα (2008).

Επίσης, θεμελιακή έννοια στο Web 2.0 είναι ο ενεργητικός ρόλος του «ακροατηρίου» και η συνεργατική παραγωγή υλικού, στοιχεία τα οποία πηγάζουν από την κωνστρουκτιβιστική προσέγγιση της μάθησης, η οποία αντιμετωπίζει τους

μαθητές ως ενεργούς παραγωγούς της γνώσης και τη μάθηση ως προϊόν μιας κοινωνικής διαδικασίας «διαπραγμάτευσης» της (Jonassen 1999). Μια σημαντική εφαρμογή του Web 2.0 είναι τα ιστολόγια, τα οποία, σύμφωνα με τους Deng & Yuen (2010: 442), επιτελούν δυο βασικές παιδαγωγικές λειτουργίες: τη στοχαστική (reflective) και τη διαδραστική (interactive). Σύμφωνα με την πρώτη, το ιστολόγιο αποτελεί μια ευέλικτη πλατφόρμα, η οποία δίνει τη δυνατότητα για αυτό-έκφραση και αυτό-στοχασμό μέσα από τη δημόσια έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων αξιοποιώντας την πολυτροπικότητα και τα αυθεντικά πλαίσια επικοινωνίας με πραγματικούς αποδέκτες. Παράλληλα, ενισχύουν τον κριτικό στοχασμό (critical reflection) στον γραπτό λόγο τόσο για τους μαθητές όσο και για τους διδάσκοντες. Η διαδραστική λειτουργία των ιστολογίων αφορά την κοινωνική διάσταση της μάθησης, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από τη διασύνδεση των ιστολογίων με άλλα ιστολόγια ή ιστοσελίδες και αντίθετα με τον παραδοσιακό γραπτό λόγο ενισχύουν τη συνεργατική παραγωγή λόγου και τη διάδραση ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Παράλληλα, η διδακτική αξιοποίηση του ιστολογίου μπορεί να ενισχύσει την αυτό-κατευθυνόμενη μάθηση μέσα από την ανάπτυξη γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων σε ένα πλαίσιο κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να συμβάλει σύμφωνα με την Robertson (2011: 1631) στο «στοχαστικό γράψιμο» (reflective writing), με τους παρακάτω τρόπους:

- η διαδικασία γραψίματος και σχολιασμού στο ιστολόγιο εμπλέκει τους μαθητές σε μια διαδικασία ανταλλαγής απόψεων σε ένα νοηματοδοτούμενο περιβάλλον,
- η μετασχηματιστική δυνατότητα του ιστολογίου παρέχει στους χρήστες μεγάλο βαθμό αυτονομίας και αλληλεπίδρασης με τους άλλους.

Τέλος, κάποια από τα πλεονεκτήματα του ιστολογίου στην εκπαιδευτική διαδικασία αφορούν την αμεσότητα του σχολιασμού και της επικοινωνίας με τον διδάσκοντα και την άμεση επικοινωνία των μελών μιας σχολικής τάξης, γεγονός που το καθιστά ένα πολύτιμο παιδαγωγικό εργαλείο (Macduff 2009: 110). Παράλληλα,

το ιστολόγιο μπορεί να καλλιεργήσει στα μέλη την αίσθηση της συμμετοχικότητας σε μια κοινότητα, μέσω της οποίας μπορεί να ενισχυθεί παράλληλα και η «πολιτειότητα» (Κουτσογιάννης κ.ά. 2011: 23, 30-31), αφού αναπτύσσεται σταδιακά ο ρόλος του πολίτη που λειτουργεί σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο ανταλλαγής απόψεων (Macduff 2009: 111).

Τέλος, το σενάριο αντλεί στοιχεία και από τη θεωρία της Εγκαθιδρυμένης Μάθησης, καθώς ο μαθητής μαθαίνει μέσα από αυθεντικές επικοινωνιακές περιστάσεις, αλλά και από τη θεωρία της Καθοδηγούμενης Ανακάλυψης (Bruner), καθώς με τη βοήθεια της «σκαλωσιάς» (scaffolding) που δίνεται από τον εκπαιδευτικό οι μαθητές μέσω της επαγωγικής αναζήτησης της γνώσης καταλήγουν σε γενικά συμπεράσματα αποκτώντας γνώσεις με τις δικές τους ενέργειες.

Σε ό,τι αφορά τη διδασκαλία της γλώσσας, και συγκεκριμένα ενός μέρους της θεωρίας του συντακτικού, αυτή δεν προσεγγίζεται αποσπασματικά ούτε και περιορίζεται στην ανάπτυξη κάποιων επιμέρους δεξιοτήτων, αλλά καλλιεργείται μέσω της κατανόησης και παραγωγής αυθεντικών παραδειγμάτων.

Επιπλέον, η χρήση του ιστολογίου, του επεξεργαστή κειμένου και του διαδικτύου οδηγεί στην ανάπτυξη δεξιοτήτων γραμματισμού στις νέες τεχνολογίες. Τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα αντιμετωπίζονται ως μέσα πρακτικής γραμματισμού, καλλιεργούνται δεξιότητες χρήσης τους, ενώ αξιοποιείται ο Η/Υ ως περιβάλλον διερεύνησης, συνεργασίας και παραγωγής λόγου.

Η μέθοδος που προτείνεται είναι συμβατή με τις ανάγκες του Νέου Σχολείου: ανακαλυπτική-διερευνητική, στηριγμένη στη συνεργατική μάθηση, με τον δάσκαλο σε ρόλο οργανωτή και εμπνευστή. Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός προσδιορίζει με σαφήνεια τα βήματα της μάθησης, αφήνοντας όμως περιθώρια στη δημιουργικότητα και την πρωτοβουλία των μαθητών και αναπροσαρμόζοντας τον αρχικό του σχεδιασμό ανάλογα με τις ανάγκες της μάθησης. Ακόμη, βοηθά και στηρίζει τις ομάδες κατά την εύρεση παραδειγμάτων, αν χρειαστεί, και υποστηρίζει την εξαγωγή χρησιμων συμπερασμάτων στην ολομέλεια.

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί κινείται, επομένως, και στις τέσσερις πλευρές του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης (Κουτσογιάννης 2012), επιδιώκοντας, πέρα από τη γλωσσική διδασκαλία, τον εμπλουτισμό των γνώσεων για τον κόσμο, τη διαμόρφωση κριτικής στάσης, την καλλιέργεια νέων γραμματισμών και, τελικά, τη διαμόρφωση μαθητών που ως αυριανοί πολίτες έχοντας «εκπαιδευτεί» μέσω του σχολείου σε κοινωνικές πρακτικές θα επικοινωνούν αποτελεσματικά ανταποκρινόμενοι στα προσωπικά, κοινωνικά και επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα και στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Γενικά, το συγκεκριμένο σενάριο αναπτύσσει ιδιαίτερα σημαντικές δεξιότητες των μαθητών εξασκώντας τους στην κατευθυνόμενη ανακάλυψη, στην ενεργό συμμετοχή, στη συνεργασία, στην κριτική σκέψη, στην οργανωμένη δουλειά και στην τήρηση καθορισμένων χρονικών ορίων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να εξοικειωθούν με τις στρατηγικές και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση των πληροφοριών που μεταφέρει η γλώσσα αλλά και οι άλλοι σημειωτικοί τρόποι που συνυπάρχουν στα σύγχρονα κείμενα, γεγονός που θα τους καταστήσει πιο αποτελεσματικούς κριτικούς αναγνώστες.
- Να εισαχθούν στη διαδικασία να επεξεργάζονται (πολυτροπικά) κείμενα και να τα αξιοποιούν αφού τα προσεγγίσουν με κριτική ματιά.
- Να αποκτήσουν κριτική και ενεργή στάση απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα και τα μηνύματα που προσλαμβάνουν στις μέρες μας γύρω από το σχετικό θέμα, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις να υλοποιήσουν μια ανάλογη προσπάθεια.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να εστιάσουν στην εύρεση και την κριτική ανάγνωση κειμένων. Οι μαθητές καλούνται να αναπτύξουν στρατηγικές κατανόησης των συντακτικών δομών της γλώσσας την οποία οι ίδιοι χρησιμοποιούν με τη βοήθεια του σχολικού εγχειριδίου της Γραμματικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.
- Να δημιουργήσουν τα δικά τους κείμενα αξιοποιώντας τις γνώσεις τους και χρησιμοποιώντας δευτερεύουσες επιρρηματικές (αιτιολογικές και αποτελεσματικές) προτάσεις.

Γραμματισμοί

Κλασικός Γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στην αναγνώριση και τη χρήση των δευτερευουσών αιτιολογικών και αποτελεσματικών προτάσεων, συνειδητοποιώντας τη λειτουργία τους στον λόγο ως επιρρηματικών προσδιορισμών.
- Να παρουσιάσουν τεκμηριωμένα επιχειρήματα και να αξιολογήσουν τα επιχειρήματα των άλλων.
- Να συντάξουν δικά τους γραπτά ομαδικά κείμενα και να συνειδητοποιήσουν τη γλωσσική διαφορετικότητά τους και στη γραπτή έκφραση.
- Να διατυπώσουν τις απόψεις τους γύρω από ένα σύγχρονο θέμα στο οποίο οι ίδιοι έχουν λόγο και οφείλουν να πρωταγωνιστούν.

Κριτικός Γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να έρθουν σε επαφή και να κατανοήσουν τη διαφορετικότητα της επικοινωνίας μέσω των εργαλείων του Web 2.0 και τους τρόπους με τους οποίους η επικοινωνία αυτή δομείται και επιτυγχάνεται.
- Να αναγνώσουν με κριτική ματιά τα κείμενα που θα εντοπίσουν στο διαδίκτυο.

- Να σχολιάσουν τις εργασίες που οι συμμαθητές τους παρουσίασαν χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα κριτήρια.

Νέοι Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στον σχολιασμό απόψεων άλλων μέσω του διαδικτύου με τρόπο που να ενισχύει την επικοινωνία.
- Να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο ως μέσο πρακτικής γραμματισμού, δηλαδή ως περιβάλλον ανάγνωσης και παραγωγής λόγου.
- Να λειτουργήσουν ομαδικά και συνθετικά και να προχωρήσουν στη συμπαραγωγή λόγου μέσω της χρήσης του Word.
- Να εισαχθούν και να κατανοήσουν τη διαδικασία ανάρτησης μιας εργασίας και αποστολής σχολίου σε περιβάλλον Web 2.0 (ιστολόγιο).

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές:

- Ασκοούνται στην ομαδικότητα και τη συνεργασία.
- Αποκτούν υπευθυνότητα καθώς θα πρέπει να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους ως μέλη μιας ομάδας.
- Αναπτύσσουν γραπτό λόγο που είναι αποτέλεσμα τόσο ατομικής πρωτοβουλίας όσο και ομαδικής συν-εργασίας.
- Καταθέτουν τις σκέψεις, τις αντιρρήσεις και τους προβληματισμούς τους, κατανοώντας ότι για κάθε ζήτημα υπάρχουν θέσεις και αντιθέσεις και ότι οφείλουν να σέβονται τις διαφορετικές απόψεις.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η αφορμή για τη σύνταξη του σεναρίου ήταν διττή. Από τη μία, το θέμα «εθελοντισμός», και ιδιαιτέρως των «ενεργών μαθητών», παρουσιάζει μεγάλο

ενδιαφέρον για τους ίδιους τους μαθητές, καθώς οι ίδιοι εμφανίζονται ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι και τοποθετούνται δυναμικά πάνω σ' αυτό, ανάλογα πάντα με τους κοινωνικούς παράγοντες που μπορεί να καθορίζουν τις στάσεις τους. Επίσης, το ίδιο το σενάριο μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή και προτρέπει τους μαθητές να δράσουν εθελοντικά, καθώς δεν αποτελεί μια υπόθεση εργασίας αλλά μπορεί να υλοποιείται παράλληλα ή μετά από μια εθελοντική δράση που οργανώθηκε από τη μαθητική κοινότητα. Από τη άλλη, υπήρξε ο προβληματισμός για μια νέα διδακτική προσέγγιση των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων (αιτιολογικών και αποτελεσματικών) που τοποθετούνται σε διαφορετική διδακτική ενότητα στο σχολικό εγχειρίδιο και που οι μαθητές δε δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον κατά τη διδασκαλία τους. Τέλος, το σενάριο καλύπτει θεματικά την 6η ενότητα, σε ικανοποιητικό βαθμό, καθώς και τη θεωρία των δευτερευουσών αιτιολογικών και αποτελεσματικών προτάσεων και ωθεί τους μαθητές στον ομαδοσυνεργατικό τρόπο δουλειάς στην τάξη.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Σύμφωνα με το [ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ](#) για τη Γλώσσα στη Γ' Γυμνασίου, επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αναγνωρίζουν τον τρόπο οργάνωσης και τον βαθμό σαφήνειας του εκφερόμενου λόγου.
- Να αναπτύσσουν τη δυνατότητα πρόσληψης του αξιακού περιεχομένου των μηνυμάτων του ομιλούντος/γράφοντος.
- Να αναγνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στα κειμενικά είδη, να εντοπίζουν τον τρόπο οργάνωσης και το ύφος τους και να αξιολογούν την αποτελεσματικότητά τους ανάλογα με τις επικοινωνιακές περιστάσεις.
- Να αξιολογούν τις πληροφορίες εκτιμώντας τα γλωσσικά, εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία του λόγου.
- Να θέτουν σε κριτικό έλεγχο τα επιχειρήματά τους.

- Να εκφράζονται γραπτά σε προσεγμένο λόγο και να προσαρμόζουν τον λόγο τους στο επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Να εντοπίζουν τις μορφοσυντακτικές και λεξιλογικές επιλογές και να εξετάζουν την καταλληλότητά τους.
- Να εξοικειωθούν με τις δευτερεύουσες αιτιολογικές και αποτελεσματικές προτάσεις και να μάθουν να τις διακρίνουν ανάλογα με τη συντακτική λειτουργία τους.

Σύμφωνα τώρα και με το [Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο](#), επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αποτιμούν κριτικά τους διάφορους τρόπους γραφής, με βάση τα κοινωνικά συμφραζόμενα μέσα στα οποία εμφανίζονται.
- Να αποκτήσουν στέρεη μεταγλωσσική ενημερότητα της μορφολογίας και της σύνταξης της ΝΕ, που έχουν ήδη κατακτήσει με φυσικό τρόπο.
- Να κατακτήσουν πτυχές της σύνταξης της πρότυπης γλώσσας που ενδεχομένως δε γνωρίζουν και να αποτιμούν κριτικά τη συντακτική και μορφολογική ποικιλότητα.
- Να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες που δίνουν τη δυνατότητα κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν και να μεταδίδουν γλωσσικά μηνύματα με τρόπο διαφοροποιημένο ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας και το κειμενικό είδος.
- Να κατανοήσουν ότι ο λόγος των κειμένων που αναδύονται μέσα από τις ΤΠΕ είναι λόγος που διαφέρει ως προς τα χαρακτηριστικά του από τον καθημερινό προφορικό και γραπτό λόγο, ώστε να είναι σε θέση να τον αναγνωρίζουν, να τον αξιολογούν και να τον χρησιμοποιούν.

- Να αντιληφθούν πως τόσο η κατανόηση όσο και η παραγωγή γραπτού λόγου μπορούν να υποστηριχθούν από εργαλεία του Web 2.0, τα οποία αποτελούν μια πρακτική του ψηφιακού γραμματισμού.
- Να κατανοήσουν ότι η παραγωγή γραπτού λόγου αποτελεί μια διαδικασία συνεργατική και δημιουργική, ώστε να είναι σε θέση να σχολιάζουν και να αξιολογούν τον παραγόμενο λόγο τους.
- Οι μαθητές που ανήκουν στη γενιά του διαδικτύου και έχουν εξοικειωθεί με αλληλεπιδραστικά μέσα, να μεταφέρουν τις δεξιότητες αυτές στη μάθηση.
- Να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να επιλέγουν ένα από τα εργαλεία του Web 2.0 για να επικοινωνήσουν και έτσι η γλωσσική διδασκαλία να αποτελέσει μια επικοινωνιακή πράξη.
- Να αντιληφθούν ότι κατανόηση σημαίνει στάση «κριτικού αναγνώστη» απέναντι στις ιδέες του κειμένου και την οργάνωσή τους.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η κατανόηση ενός κειμένου απαιτεί εκ μέρους του αναγνώστη γνώσεις για τη γλώσσα και συγκεκριμένα τους κειμενογλωσσολογικούς μηχανισμούς που καθιστούν το κείμενο μια ενότητα λόγου με επικοινωνιακό, λειτουργικό χαρακτήρα και γνωστικές δεξιότητες για την παρακολούθηση της σκέψης.
- Να κατανοήσουν ότι η επικοινωνία αποτελεί μια διαδικασία κατά την οποία ανταλλάσσονται διαφορετικές γνώσεις, στάσεις και ιδεολογίες, ώστε να είναι σε θέση να τις διαπραγματεύονται με σεβασμό στην προσωπικότητα των συνομιλητών τους.
- Να κατανοήσουν ότι στον σύγχρονο κόσμο κυρίαρχος τρόπος μάθησης είναι ο διερευνητικός, ώστε να είναι σε θέση να λειτουργούν ως ερευνητές.
- Να κατανοήσουν ότι οι ΤΠΕ αποτελούν φορείς γνώσης και πληροφόρησης, ώστε να προσπαθήσουν να πλοηγούνται σε έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές

και να αποκτήσουν δεξιότητες παραγωγής λόγου με τη βοήθεια εφαρμογών της σύγχρονης τεχνολογίας.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται:

- ως πηγές πληροφόρησης,
- ως εργαλεία παραγωγής λόγου (λογισμικό κειμενογράφου Word),
- ως μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ιστολόγιο).

Γενικά θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι ΤΠΕ είναι πιο ελκυστικές για τους μαθητές, τους βοηθούν να εργάζονται ομαδικά ακόμη και εξ αποστάσεως και να παράγουν λόγο με τη χρήση ψηφιακών μέσων (Κουτσογιάννης κ.ά. 2011: 32).

Κείμενα

Τα κείμενα που μπορούν να αξιοποιηθούν από τον διδάσκοντα στην Α' φάση του σεναρίου είναι τα εξής:

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

- Διαδικτυακός Κατάλογος Εθελοντισμού: [e-ethelontis](#)
- Καραντζίου, Ντ. 2013. Εθελοντικές υπηρεσίες Υγείας στη «Σωτηρία» για καρκινοπαθείς. [Enet.gr](#).
- Κόκουβα, Γ. 15 εθελοντικά προγράμματα για να... κάνετε το καλό. [In2life](#)
- Κρανώτη, Ιω. Οι εθελοντικές δράσεις για το περιβάλλον στην πόλη μας. [Monopoli.gr](#)
- ΣΚΑΪ: [Όλοι μαζί μπορούμε!](#)
- Σταμάτογλου, Μ. [Κάναμε το καλό και το ρίξαμε στο γιαλό...](#)
- Το Χαμόγελο του Παιδιού: [Τομείς εθελοντικής προσφοράς](#)
- ΧΑΝΘ: [Εθελοντισμός και κοινωνικές δράσεις](#)
- Volunteer4Greece: [Βρες την εθελοντική θέση που σου ταιριάζει!](#)

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου:

- Peter Dalgligh, [[Ο νεανικός ιδεαλισμός](#)]
- Πέτρος Ισαακίδης, [[Γράμμα από τη Σομαλία](#)]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση (1η-2η ώρα, αίθουσα διδασκαλίας ή εργαστήριο πληροφορικής)

Αρχικά, ο διδάσκων εισάγει τους μαθητές στο θέμα και τους παρουσιάζει τον τρόπο εργασίας. Ως αφορμή μπορεί να χρησιμοποιήσει κάποιο κείμενο της β'ς ενότητας του σχολικού εγχειριδίου, αλλά προτιμότερο είναι να δοθούν σε ηλεκτρονική μορφή κείμενα (ή και αφίσες) που να αναφέρονται σε εθελοντικές δράσεις. Ο διδάσκων συντονίζει μια συζήτηση γύρω από το θέμα «εθελοντισμός» (αν ο ίδιος είναι εθελοντής καταθέτει την εμπειρία του και προκαλεί τους μαθητές να μιλήσουν για τις δικές τους, αν είναι εθελοντές, ή για το τι λειτουργεί αποτρεπτικά, αν δεν είναι) και τυχόν δράσεις που οι μαθητές γνωρίζουν σε επίπεδο γειτονιάς/ συνοικίας/ οικισμού/ κομόπολης/ πόλης.

Στη συνέχεια, δημιουργείται από όλη την τάξη ένα θεματικό ιστολόγιο, στο οποίο δίνεται ένα όνομα από τα προτεινόμενα στην ολομέλεια κατόπιν φανεράς ψηφοφορίας. Θα πρέπει να τονιστεί στους μαθητές ότι το ιστολόγιο αυτό θα λειτουργεί ως ένα βήμα προβολής εθελοντικών προσπαθειών μέσω της παρουσίασης του έργου τους αλλά και των δράσεων των ίδιων των μαθητών οι οποίοι μπορούν να το αξιοποιήσουν για να προβάλουν τη δική τους (των ιδίων ή συμμαθητών τους ή του σχολείου τους) εθελοντική δράση. Στο τέλος αυτής της διαδικασίας γίνεται η πρώτη ανάρτηση που είναι ένα μικρό περιγραφικό κείμενο της όλης προσπάθειας που θα γίνει μέσω του συγκεκριμένου ιστολογίου. Παράλληλα, κάποιοι μαθητές μπορούν να εμπλουτίσουν το ιστολόγιο, με τη βοήθεια του διδάσκοντα, με πηγές/σελίδες που αφορούν στον εθελοντισμό και θα φανούν χρήσιμες στον επισκέπτη του ιστολογίου (π.χ. προβολή μιας νέας εθελοντικής προσπάθειας που λαμβάνει χώρα στην πόλη τους).

Τέλος, οι μαθητές χωρίζονται σε 6 ομάδες (4-5 μέλη ανά ομάδα) από τον διδάσκοντα, ο οποίος φροντίζει ώστε οι ομάδες να είναι ανομοιογενείς ως προς την κοινωνικοποίηση και τις επιδόσεις των μαθητών, και οι μαθητές αποφασίζουν για το όνομα της ομάδας τους. Ο διδάσκων φροντίζει να δοθούν δικαιώματα ανάρτησης στο ιστολόγιο σε δύο (2) τουλάχιστον από τα μέλη των ομάδων που δημιουργήθηκαν.

Β' φάση (3η-6η ώρα, εργαστήριο πληροφορικής)

3η ώρα: Οι μαθητές έχοντας χωριστεί σε ομάδες λαμβάνουν από τον διδάσκοντα το [1ο φύλλο εργασίας](#), το οποίο είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Αφού το μελετήσουν, αρχίζουν την έρευνά τους στο διαδίκτυο, προκειμένου να εντοπίσουν κείμενα (το πολύ τρία) που αναφέρονται σε μαθητικές εθελοντικές δράσεις. Είναι επιβεβλημένο στο σημείο αυτό να τονιστεί με έμφαση στους μαθητές ότι τα κείμενα που θα εντοπίσουν θα πρέπει να είναι αυθεντικά και να μην αποτελούν θεωρητικές (επιγραμματικές ή αναλυτικές) σημειώσεις περί εθελοντισμού. Στη συνέχεια επεξεργάζονται το 1ο ερώτημα του [φύλλου εργασίας](#) και αναρτούν τόσο τα κείμενα που εντόπισαν όσο και το έγγραφο του Word που δημιούργησαν βασισμένοι στον πίνακα που τους δόθηκε.

4η ώρα: Κατά τη διάρκεια της 4ης ώρας οι μαθητές ολοκληρώνουν το 1ο και περνούν στο 2ο ερώτημα του [1ου φύλλου εργασίας](#). Η καθοδήγηση και η επίβλεψη του διδάσκοντα είναι διακριτική σε όλη τη διάρκεια της ενασχόλησης με το [1ο φύλλο εργασίας](#) και καλό θα είναι ο διδάσκων να σχολιάσει θετικά και σύντομα τις αναρτήσεις των ομάδων που περιλαμβάνουν τις μαθητικές εθελοντικές δράσεις που εντοπίστηκαν από τις ομάδες στο διαδίκτυο. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, σε σχέση με το 2ο ερώτημα του [1ου φύλλου εργασίας](#), καλό θα είναι οι μαθητές να μη διδαχθούν τις δευτερεύουσες αιτιολογικές και αποτελεσματικές προτάσεις, αλλά, χρησιμοποιώντας τους συνδέσμους που τους δίνονται και γνωρίζοντας ήδη τη μορφή των δευτερευουσών προτάσεων (ρήμα εξάρτησης → σύνδεσμος → δευτερεύουσα πρόταση) από τις προηγούμενες ενότητες, να σχηματίσουν τις δευτερεύουσες προτάσεις που τους ζητούνται. Στο τέλος της 4ης ώρας οι μαθητές όλων των ομάδων

αναρτούν στο ιστολόγιο της τάξης το έγγραφο του Word που οι ίδιοι έχουν δημιουργήσει. Ο διδάσκων προτρέπει τους μαθητές να μελετήσουν και να κρατήσουν σημειώσεις στο σπίτι αναφορικά με τις αναρτήσεις των συμμαθητών τους και να αποστείλουν ηλεκτρονικά σχόλια εφόσον το επιθυμούν.

5η-6η ώρα: Ο διδάσκων στο σημείο αυτό του σεναρίου θα πρέπει να έχει μελετήσει και ο ίδιος όλες τις αναρτήσεις των ομάδων και στην ολομέλεια να προκαλέσει συζήτηση με τους μαθητές αναφορικά με τα κείμενα και τα συμπληρωμένα φύλλα εργασίας που αναρτήθηκαν στο ιστολόγιο. Μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να αναφερθούν με συντομία στο περιεχόμενο και τη μορφή των κειμένων, να υποδείξουν σωστά και λανθασμένα παραδείγματα που τυχόν δόθηκαν από τους μαθητές στα φύλλα εργασίας και να προτρέψει τους μαθητές να επισκεφτούν την ηλεκτρονική έκδοση της [Γραμματικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας](#), ώστε να διαπιστώσουν εκ νέου τη χρήση και τη λειτουργία των δευτερευουσών αιτιολογικών και αποτελεσματικών προτάσεων.

Γ' φάση (7η-9η ώρα, εργαστήριο πληροφορικής)

7η-8η ώρα: Ο διδάσκων μοιράζει στους μαθητές το [2ο φύλλο εργασίας](#) το οποίο είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Στη φάση αυτή η κάθε ομάδα συντάσσει ένα κείμενο με το εξής θέμα: «Η μαθητική κοινότητα στην οποία ανήκετε οργανώνει μια εθελοντική προσπάθεια και ως ομάδα αναλαμβάνετε την ενημέρωση των συμμαθητών σας και την προβολή όλου του εγχειρήματος. Δημιουργήστε ένα κείμενο για το ιστολόγιο της τάξης σας στο οποίο θα γίνεται σαφής αναφορά στις αιτίες που σας εξώθησαν ή σας ενέπνευσαν, ώστε να οργανώσετε μια εθελοντική δράση και τα αποτελέσματα που επιδιώκετε να προκύψουν από τη δράση αυτή».

Σημαντική παρατήρηση: Το ιδανικό, για να γραφεί ένα τέτοιο κείμενο, θα ήταν η τάξη (και με τη βοήθεια του συλλόγου των καθηγητών ή και των γονέων/κηδεμόνων) να έχει αναλάβει –παράλληλα με την εφαρμογή του σεναρίου- την οργάνωση και την υλοποίηση μιας εθελοντικής προσπάθειας από τα ίδια τα παιδιά (π.χ. συγκέντρωση και μεταφορά τροφίμων σε κάποιο ίδρυμα ή κάποια ενορία, δεντροφύτευση σε

κάποιο κοντινό μέρος, συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα ανακύκλωσης κ.ά.) ώστε, εκτός από το κείμενο, να αναρτηθούν φωτογραφίες ή και βίντεο της εθελοντικής δράσης που ανέλαβαν οι μαθητές.

Σημ.: Καλό είναι πριν δοθεί το [2ο φύλλο εργασίας](#) ο διδάσκων να δώσει έμφαση στην έννοια της πολυτροπικότητας, στοιχείο που οι μαθητές συνήθως αναγνωρίζουν σε άλλα κείμενα αλλά τις περισσότερες φορές δε χρησιμοποιούν στα δικά τους κείμενα (ή δεν τους δίνεται η δυνατότητα να το κάνουν). Μπορεί λοιπόν να δοθεί η δυνατότητα να εμπλουτίσουν δυναμικά το γραπτό κείμενό τους (π.χ. με κάποιο σκίτσο που θα δημιουργήσουν οι ίδιοι ή θα βρουν, κάποια φωτογραφία από τις εθελοντικές τους δράσεις κ.ά.). Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι πρωταρχική σημασία έχει το γραπτό κείμενο, ώστε να αφιερωθεί το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου στη σύνταξή του και όχι στη δημιουργία ή την ανεύρεση πρόσθετου υλικού.

Τέλος, το κείμενο αναρτάται στο ιστολόγιο της τάξης.

9η ώρα: Τόσο ο διδάσκων όσο και οι μαθητές διαβάζουν τα κείμενα όλων των ομάδων και αναρτούν σύντομα ατομικά σχόλια-παρατηρήσεις στο ιστολόγιο σε σχέση με: α) το περιεχόμενο των κειμένων και β) τη χρήση δευτερευουσών επιρρηματικών (αιτιολογικών και αποτελεσματικών) προτάσεων (αν υπάρχουν και πώς λειτουργούν).

Αξιολόγηση

Οι ομάδες αξιολογούνται κατά τη διάρκεια και των δύο (2) φύλλων εργασίας από τον διδάσκοντα, ο οποίος καταγράφει τις παρατηρήσεις του και σχολιάζει στο ιστολόγιο της τάξης τα φύλλα εργασίας όλων των ομάδων. Τα παιδιά ενθαρρύνονται και αναμένεται να συμμετέχουν στη συζήτηση που θα προκληθεί από τον διδάσκοντα στο ιστολόγιο, κυρίως μετά την ανάρτηση των κειμένων των μαθητών. Δεν προβλέπεται ατομική (αυτο)αξιολόγηση των μαθητών.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1ο φύλλο εργασίας (κοινό)

1. Εντοπίστε στο διαδίκτυο κείμενα (το πολύ τρία) που αναφέρονται σε μαθητικές εθελοντικές δράσεις (άρθρα/συνεντεύξεις σε μαθητικές ιστοσελίδες ή ιστολόγια, σε ηλεκτρονικά ΜΜΕ, αφίσες κ.ά.). Στη συνέχεια, αφού τα επεξεργαστείτε στις ομάδες σας, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί. Τέλος, να αναρτήσετε τα κείμενα που εντοπίσατε στο ιστολόγιο της τάξης σας συνοδευόμενα από το συμπληρωμένο πλέον πίνακα που ακολουθεί.

Εθελοντική δράση (σύντομη περιγραφή)	Αιτίες (τι την προκάλεσε;)	Αποτελέσματα (τι πέτυχε ή θα επιτύχει;)

2. Με βάση τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα να σχηματίσετε νέες δικές σας προτάσεις που να δηλώνουν **τις αιτίες** και **τα αποτελέσματα** των μαθητικών εθελοντικών δράσεων που εντοπίσατε στο διαδίκτυο. Σχηματίστε τουλάχιστον πέντε (5) προτάσεις για κάθε είδος (αιτιολογικές και αποτελεσματικές) και αναρτήστε σε νέο έγγραφο τις προτάσεις αυτές στο ιστολόγιο της τάξης σας.

Αιτιολογικές προτάσεις (γιατί, διότι, επειδή, καθώς, εφόσον, αφού, μια και)

- i)
- ii)
- iii)
- iv)
- v)

Αποτελεσματικές προτάσεις (ώστε, που, ώστε να)

- vi)
- vii)
- viii)

- ix)
- x)

2ο φύλλο εργασίας (κοινό)

«Η μαθητική κοινότητα στην οποία ανήκετε οργανώνει μια εθελοντική προσπάθεια και ως ομάδα αναλαμβάνετε την ενημέρωση των συμμαθητών σας και την προβολή όλου του εγχειρήματος. Δημιουργήστε ένα κείμενο για το ιστολόγιο της τάξης σας στο οποίο θα γίνεται σαφής αναφορά στις αιτίες που σας εξώθησαν ή σας ενέπνευσαν, ώστε να οργανώσετε μια εθελοντική δράση και τα αποτελέσματα που επιδιώκετε να προκύψουν από τη δράση αυτή». Στη συνέχεια να αναρτήσετε το κείμενό σας στο ιστολόγιο της τάξης σας.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Άλλες εκδοχές του σεναρίου θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν διαφορετική αφορμή για την Α΄ φάση, διαφορετικούς τύπους ασκήσεων για το [1ο φύλλο εργασίας](#) και διαφορετική θεματική για το [2ο φύλλο εργασίας](#), αν ο διδάσκων επιλέξει να υλοποιήσει το σενάριο σε διαφορετικό χρόνο μέσα στο σχολικό έτος. Αυτό βέβαια προϋποθέτει και ανάλογη διαμόρφωση όλου του σεναρίου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο είναι αρκετά πειστικό ως προς τον χρόνο υλοποίησής του. Ο διδάσκων θα πρέπει να έχει ευελιξία, αν διαπιστώσει ότι η εξοικείωση των μαθητών με τα ψηφιακά μέσα είναι μικρή, φροντίζοντας να είναι οι ομάδες στελεχωμένες με δύο (2) τουλάχιστον μαθητές που μπορούν να υλοποιήσουν τις δραστηριότητες που προβλέπονται. Τέλος, θα πρέπει να επιβλέπει, να συμμετέχει ενεργά στο ιστολόγιο της τάξης και να επιμένει στο να επανέρχονται οι μαθητές σε αυτό, ώστε το ενδιαφέρον τους να παραμείνει αμείωτο, να μελετούν τις αναρτήσεις και τα συμπεράσματα των συμμαθητών τους και να σχολιάζουν σε όλη τη διάρκεια του σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Deng, L. & A. H. K. Yuen. 2011. Towards a framework for educational affordances of blogs. *Computers & Education*, 56(2), 441-451.
- Jonassen, D. 1999. Designing constructivist learning environments. In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory* (pp. 215–239). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- ΔΕΠΠΣ. 2003. *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο*, ΦΕΚ 303B/13-03-2003. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη, ΙΝΣ.

Κουτσογιάννης, Δ., Παυλίδου, Μ. & Ι. Χαλισιάνη. 2011. *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες.* Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Macduff, I. 2009. Using Blogs as a Teaching Tool in Negotiation. *Negotiation Journal*, 25(1), 107-124.

Ματσαγγούρας, Η. 2008. *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Για το καθημερινό μάθημα και τα προγράμματα του ολοήμερου σχολείου, τα περιβαλλοντικά, τα πολιτιστικά και τα ευρωπαϊκής συνεργασίας.* Αθήνα: Γρηγόρης.

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. 2011. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσα και Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο.* Νέο Σχολείο (Σχολείο 21ου αιώνα)- Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

<http://ebooks.edu.gr/2013/newps.php>

Robertson, J. 2011. The educational affordances of blogs for self-directed learning. *Computers & Education*, 57(2), 1628-1644.